

Ravitsemus- ja terveysväitteille yhteiset säännöt EU-maissa

Mitään elintarvikeryhmiä ei ole lähtökohtaisesti suljettu EU:n ravitsemus- ja terveysväitteiden käytön ulkopuolelle. Yli 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviin juomiin saa kuitenkin liittää vain alkoholin tai energian määrän vähentämiseen viittaavia ravitsemusväitteitä. Tällaisiin väitteisiin ei sovelleta ravitsemusväitteiden kriteereitä, vaan niistä päätetään kansallisesti.

■ Euroopan parlamentin ja neuvostonasetus (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä tuli voimaan 19.1.2007, ja sitä alettiin soveltaa 1.7.2007. Asetuksessa vahvistetaan edellytykset väitteiden esittämiseksi sekä asetetaan tiettyjä rajoituksia.

Aikaisemmin ei ollut lainsäädäntöä sen osalta, minkälaisia ravitsemus- ja terveysväitteitä saa esittää ja millä edellytyksillä. Pakkausmerkintädirektiivissä 2000/13/EY kielletään väitteet, joiden mukaan elintarvike ehkäisisi, hoitaisi tai parantaisi sairauksia.

Väitteitä saa tulevaisuudessa esittää ainoastaan elintarvikkeista, joiden ravintosisältö on erikseen määriteltävien ravintosisältöprofiilien mukainen. Ravitsemusväitteiden osalta sallitaan tiettyjä poikkeuksia profiilista. Ravintosisältöprofiililla tarkoitetaan elintarvikkeiden luokittelua niiden ravitsemuksellisen koostumuksen mukaan. Profiilit laaditaan asetuksessa vahvistettujen periaatteiden ja menettelytapojen mukaisesti.

Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA antoi tammikuussa 2008 lausuntonsa

ravintosisältöprofiilien asettamisesta. Lausunnon mukaan profiilien asettamisessa tärkein kriteeri on elintarvikkeen todennäköisyys vaikuttaa haitallisesti ruokavallon ravitsemukselliseen tasapalloon. Profiiliin tulee valita kansanterveyden kannalta keskeiset ravintoaineet. Kalkille elintarvikkeille tulee asettaa yhtenäinen ravintosisältöprofiili, josta kuitenkin voisi joustaa tiettyjen elintarvikkeiden kohdalla.

EFSA jatkaa ravintosisältöprofiilien asettamiseen liittyvää työtä testausmenetelmien kehittämisellä. Profiilivaihtoehtoja testataan yhteistyössä teollisuuden ja jäsenmaiden kanssa kootun elintarviketietokannan avulla. Ravintosisältöprofiilit vahvistetaan sääntelykomiteamenettelyssä 19.1.2009 mennessä.

Väitteet sairauden riskin vähentämisestä sallittuja

Asetuksessa tehdään ero sairauden riskin vähentämisen ja sairauden ehkäisemisen välillä. Sairauden riskin vähentämistä koskevat väitteet ovat sallittuja, mutta niiltä edellytetään väitekohtaista hyväksymistä. Sairauden ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen viittaavat väitteet ovat jatkossakin kiellettyjä elintarvikkeiden markkinoinnissa.

Kalkilla ravitsemus- ja terveysväitteiltä edellytetään tieteellistä tutkimusnäyttöä ja ennakkohyväksyntää. Lisäksi väitteiden tulee olla keskipertokuluttajan ymmärrettävissä. Tieteellisen näytön arvioi EFSA. Päätökset tehdään yhteisötasolla sääntelykomiteamenettelyssä. Sallitut ravitsemusväitteet on lueteltu asetuksen liitteessä. Niiden katsotaan perustuvan yleisesti tunnettuun tieteelliseen tietoon. Liitettä voidaan muuttaa sääntelykomiteamenettelyssä.

Asetuksen mukaan väitteeksi voidaan katsoa myös kuva tai symboli. Suomessa käytössä oleva sydänmerkki on katsottu asetuksen tarkoittamaksi ravitsemusväitteeksi. Sydänmerkki on ilmoitettu asetuksen edellyttämällä tavalla Euroopan komissiolle.

Terveysväitteiltä vaaditaan väitekohtainen hyväksyntä

Sairauden riskin vähentämistä koskevilta sekä lasten kehitykseen tai terveyteen viittaavilta terveysväitteiltä edellytetään väitekohtaista hyväksymistä. EFSA on antanut väitteiden hyväksymistä koskevien hakemusten tekemistä varten ohjeen, joka löytyy Euroopan komission kotisivuilta. Myös komissio on antanut ohjeet hakemusten tekemisestä. Ohjeet sisältyvät komission asetukseen, joka julkaistaan kuluvaan kevään aikana.

Hakemuksia mainittujen väitteiden hyväksymiseksi on voinut tehdä 1.7.2007 lähtien. Hakemus toimitetaan jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, joka Suomessa on Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Toistaiseksi EFSA:n käsiteltäväksi on tullut vasta muutamia hakemuksia, jotka liittyvät mm. kasvisteroleiden ja bioaktiivisten peptidien terveysvaikutuksiin. Täydelliseksi todettujen hakemusten tiivistelmät ovat nähtävissä EFSA:n kotisivuilla.

Lasten kehitykseen tai terveyteen viittaaville väitteille ei alun perin vahvistettu asetuksessa siirtymäaikaa. Asetusta on muutettu tältä osin asetuksella (EY) N:o 109/2008 siten, että näihin väitteisiin sovelletaan asetuksen 28(6) artiklan mukaista siirtymäaikaa. EFSA:n arvioitavaksi on toimitettu joukko käytössä olevia väitteitä, jotka viittaavat

lasten kehitykseen tai terveyteen.

Elintoimintaväitelista työn alla

Muista kuin sairauden riskin vähentämistä koskevista tai lasten kehitykseen tai terveyteen viittaavista terveysväitteistä (ns. elintoimintoväitteet) laaditaan jäsenvaltioiden esitysten pohjalta luettelo hyväksytyistä väitteistä.

Listaa Suomen elintarvikemarkkinoilla käytössä olevista elintoimintoväitteistä ja niiden taustalla olevasta tutkimusnäytöstä toimitettiin Euroopan komissiolle tammikuussa 2008. Lista laadittiin elintarvikealan toimijoilta saatujen tietojen pohjalta. Tiedot perustuvat Eviran vuonna 2006 tekemään kartoitukseen.

Toimijoilla oli useita mahdollisuuksia täydentää tietoja. Suomen listalle liitettiin mukaan kansallisten asiantuntijoiden alustavat kommentit väitteistä. Linkki listaan löytyy Eviran kotisivuilta. Aineistoa työstetään parhaillaan Euroopan komissiossa yhteistyössä jäsenvaltioiden edustajien kanssa. Luettelo, joka kootaan jäsenvaltioiden toimittamasta aineistosta, on tarkoitus toimittaa EFSA:n arvioitavaksi kuluvaan kevään aikana.

Luettelo sallituista elintoimintoväitteistä hyväksytään sääntelykomiteamenettelyssä 31.1.2010 mennessä.

Nopeutettu hyväksymismenettely suojaksi

Uuteen tieteelliseen tietoon perustuvien elintoimintoväitteiden hyväksymistä varten on erityinen nopeutettu hyväksymismenettely. Menettelyä sovelletaan myös silloin, kun elintarvikealan toimija haluaa väitteen perusteena olevia tieteellisiä tietoja.

Tämän menettelyn mukaisia hakemuksia on voinut tehdä 1.2.2008 lukien. Toistaiseksi EFSA:n arvioitavaksi on toimitettu muutama hakemus, jotka liittyvät mm. konjugoituihin linoleenihappoihin ja bioaktiivisiin peptideihin.

Euroopan komissio on yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa laatinut soveltamisohjeen asetuksen (EY) N:o 1924/2006 täytäntöönpanosta. Ohjeessa otetaan kantaa vertailevien ravitsemusväitteiden käyttöön ja käydään läpi rajanvetoa ravitsemus- ja terveysväitteiden välillä sekä väitteiden luokittelua elintoimintoväitteisiin, sairauden riskin vähentämistä koskeviin väitteisiin sekä lasten kehitykseen ja terveyteen viittaaviin väitteisiin.

Ohje on julkaistu Euroopan komission kotisivuilla, ja sen suomenkielinen käännös Eviran kotisivuilla.

Anne Haikonen
neuvotteleva virkamies
maa- ja metsätalousministeriö
anne.haikonen@mmm.fi

Lisätietoja:

- Evira: http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/valvonta_ja_yritt_j_t/terveysvaitteet/
- Euroopan komissio, terveys- ja kuluttaja-asioiden pääosasto: http://ec.europa.eu/food/food/labellingnutrition/claims/index_en.htm
- EFSA: http://www.efsa.europa.eu/EFSA/ScientificPanels/efsa_locale-1178620753812_NDA.htm